

Miškininkas Mikalojus Lukinas

Petras Juknevičius, Karolina Trebaitė

Mikalojus Lukinas buvo vienas iš trijų panevėziečių (B. Labanausko, M. Jankausko), kurie XX a. ketvirtojo dešimtmečio pradžioje baigę Dotnuvos žemės ūkio akademijos Miškininkystės skyrių turėjo didelę įtaką miškininkystės mokslo raidai ir miškų ūkio plėtrai.

Mikalojus Lukinas gimė 1906 m. gegužės 12 d. Panevėžyje, baltarusių pedagogų Vladimiro Lukino ir Marijos Veličkos šeimoje. Tėvas dėstė Panevėžio mokytojų seminarijoje. Be Mikalojaus šeimoje dar augo brolis Vladimiras (1910–1980). Jis baigė Kauno medicinos institutą, buvo tarybinės armijos karininkas, dirbo karo gydytoju Šiauliuose. Užaugino 3 dukteris ir sūnų.

Baigęs Panevėžio gimnaziją, 1925 m. M. Lukinas įstojo į Dotnuvos žemės ūkio akademijos Miškininkystės skyrių. Čia įsitraukė į materialistinę pasaulėžiūrą propagavusių studentų organizacijos „Kultūra“ veiklą.

1930 m. išlaikęs valstybinius egzaminus, įsidarbino Utenos miškų urėdijoje girininku be girininkijos, o nuo 1931 m. iki 1935 m. lapkričio 30 d. dirbo Suvalkijoje, Jūrės miškų urėdijos Papilvio girininku. Dirbdamas rinko medžiagą diplominiams darbui „III aukštumo pušies taksa Papilvio bloke 1931–1934 metais“, kurį apgynė 1935 m.

Tais pačiais metais gruodžio 1 d. jis paskiriamas urėdo pavaduotoju į Varėnos miškų urėdiją, o nuo 1937 m. lapkričio 16 d. iki 1939 m. gruodžio 1 d. – tas pačias pareigas eina Dzūkų miškų urėdijoje. Kartu dirbo laisvai samdomu mokytoju Alytaus aukštesniojoje miškų mokykloje, kuri nuo 1938 m. rugsėjo 1 d. pavadinta Miškų vidurine mokykla. 1939 m. gruodžio 1 d. mokyklą perkėlus į Vilnių, M. Lukinas iš gamybos pasitraukė ir dirbo pedagoginį darbą. Dėstė statybą, meteorologiją, medžio technologiją, geodeziją, eksploataciją.

Vokiečių okupacijos metais jis buvo nušalintas nuo pedagoginio darbo, išvyko į Biržų miškų urėdiją, kur ėjo girininko be girininkijos (miško techniko) pareigas. 1944 m. rugsėjo 4 d. M. Lukinas paskirtas Vilniaus aukštesniosios miškų mokyklos (vėliau miškų technikumus – P. J., K. T.) direktoriumi. Atkūrus Vilniaus universiteto Miškų fakultetą, 1945 m. jis buvo pakviestas dirbti neetatiniu medienos pažinimo disciplinos dėstytoju. Nuo 1947 m. rugsėjo 1 d. paskirtas į pirmąsias vyriausiojo dėstytojo pareigas Miško apsaugos katedroje.

Nuo 1948 m. rugsėjo iki 1950 m. spalio jis gilino miškininkystės žinias Miškų ūkio vadovaujančių darbuotojų aukštuosiuose kursuose Puškino mieste (Maskvos sr.). Baigęs kursus 1950 m. liepos 1 d. paskirtas Miškų technikumui direktoriumi. Tų pačių metų lapkričio 15 d. buvo paskirtas Miškininkystės katedros vyriausiuoju dėstytoju skaityti miško kultūrų paskaitas. Nuo 1951 m. kovo 1 d. paskirtas eiti ir Miškininkystės katedros vedėjo pareigas. 1952 m. kovo 14 d. įsteigus Miško kultūrų katedrą, M. Lukinas tapo šios katedros vedėju. Kai 1953 m. rugsėjo 1 d. šios katedros buvo sujungtos, o M. Lukinas tapo Miškų ūkio ekonomikos ir organizacijos katedros vedėju ir dirbo šiose pareigose daugiau kaip 8 metus. 1952 m. ir 1957 m. jis laikinai ėjo Miškų ūkio fakulteto dekanų pareigas.

Tuo pačiu metu (1950–1957) jis ėjo ir antraeilės direktoriaus pavaduotojo moksliniam darbui pareigas Miškų ūkio mokslinio tyrimo institute. 1961–1970 m. M. Lukinas vadovavo Lietuvos miškų ūkio mokslinio tyrimo institutui. Palikęs direktoriaus postą, jis liko dirbti institute vyriausiuoju moksliniu bendradarbiu.

Aukšieji kursai Maskvoje M. Lukinui pažadino mokslininko tyrinėtojo aistrą. 1956 m. M. Lukinas apgynė disertaciją „Lietuvos TSR

ąžuolynai ir jų atkūrimas“, jam suteiktas žemės ūkio mokslų kandidato laipsnis, o 1957 m. – docento vardas.

1977 m. M. Lukinas pasitraukė iš užimamų pareigų. Brolio dukte pasiūlė Lukinams pasikeisti jų ir savo butus į vieną didesnę ir kartu gyventi. Taip visi įsikūrė gerame 4 kambarių bute S. Nėries gatvėje (dabar – Trakų g.) Vilniuje. Tačiau, pripratusiam prie ramaus gyvenimo, gana triukšminga aplinka ir toks bendras gyvenimas jam ne ypač tiko. Todėl 1978 m. persikėlė gyventi į tėvų namą Panevėžyje.

Mikalojus Lukinas mirė 1987 m. lapkričio 29 d. Panevėžyje. Palaidotas Kauno rajone Šlienavos kaimo kapinėse.

Mokslinis M. Lukino palikimas – 54 moksliniai, 37 populiarius straipsniai. Jis išvertė A. S. Jablokovo knygą „Miško sėklininkystė ir selekcija“ (1951). Liko 8 rankraščiai.

Dar M. Lukinui besimokant Aukštesniuosiuose miškininkystės kursuose, 1950 m. pavasarį „Tiesoje“ pasirodė pirmasis jo straipsnis „Atkurkime miškus, pagerinkime jų priežiūrą“. Kartu su B. Labanausku parengė leidinius „Medelių ir Krūmų auginimas kolūkių želdiniams“ (1952) ir „Miško veisimas kolūkiuose“ (1958).

Bene brandžiausias M. Lukino istorinio pobūdžio darbas yra „Upytės krašto miškai XVI amžiuje“. Sukaupęs daug duomenų apie Upytės žemę, kuri XII a. pabaigoje užėmė beveik visą Nevėžio, taip pat Mūšos ir Nemunėlio žemumas bei Žiemgalės žemumos pietinę dalį, jis apibrėžė buvusio Upytės pavieto teritoriją. Jis išskyrė 4 fazes, charakterizuojančias miškų nykimą ir žmogaus įsisavintų žemių bei miškų masyvų išsidėstymo kaitą:

1. Mezolito pabaiga, neolito ir senojo žalvario amžius (iki XII a. pr. Kr.). Tuomet medžiotojų bei galvijų augintojų stovyklos bei sodybvietės sudarė nedidelius pavienius intarpus daugiausia paupiuose ir paežerėse.
2. Pasibaigė XIII a. po Kr. pradžioje, kai įsisavinti laukai ir pievos sudarė atskiras izoliuotas dėmes girių fone.
3. Tęsėsi iki XVIII a. vidurio, kol laukų dėmės susiliejo į vingiuotus ruožus, skaldančius miškų plotą į atskiras dideles girias.
4. Tęsėsi iki XX a. vidurio, kol sparčiai mažėjantys miškų ruožai suskilo ir liko izoliuotais masyvais žemės ūkio naudmenų fone.

Remdamasis kartografiniais šaltiniais, Upytės karališkojo valsčiaus (pavieto) 1554–1556 metų bei atskirų jo dvarų inventoriais, kuriuose buvo nurodyti atskirų kaimų bei dvarų žemės kiekiai valakais, taip pat Upytės pavieto paskelbta teisminių bylų medžiaga ir platesne istorine literatūra M. Lukinas sudarė Upytės pavieto XVI a. antrosios pusės miškų žemėlapi.

Jame pavaizduota ir šio pavieto dirbamų laukų, gyvenviečių ir didesnių pelkių išsidėstymas, sužymėti to meto kaimai, dvarai bei miesteliai, išvesti apytikriai miškų bei pelkių kontūrai,

Nuo gimnazijos suolo su M. Lukinu pažįstamas B. Labanauskas rašė: „*Tiek mokslo, tiek darbo metais mano mokslo draugas suspėdavo pasidomėti ir grožine literatūra, menu, architektūra ir ypač istorija*“.

Docentas mokėjo rusų, vokiečių, lenkų kalbas. Doc. M. Lukinas buvo didelės erudicijos ir inteligencijos, principingas ir pareigingas, tvirto charakterio, patriotiškai nusiteikęs miškui ir savo šaliai, darbštus, tvarkingas, reiklus sau ir kitiems, nuoširdus ir nebijantis pasakyti tiesą žmogus. Gal dėl to ir jo tiriamasis medis buvo tvirtybės simbolis ažuolas...

Štai keletas pavyzdžių iš docento santykių su studentais. Kad studentai nepavėluotų susirinkti išvykimui į praktikos darbus, rinkimosi laiką paskirdavo 15 min. anksčiau, negu išvykdavo autobusas. Žinoma, studentai išradingi, sugebėdavo apgauti. Profesorius Algimantas Gradeckas prisimena, kad vienas studentas patikrintame kursinio projekte pieštuku pažymėtus netikslumus ir pastabas ištrynė trintuku ir po kurio laiko pakartotinai nunešė M. Lukinui. Gražindamas studentui projektą docentas pasakė: „*Matai, kai pataisei, kitaip atrodo*“...

Daug metų M. Lukiną pažinojęs Albertas Kirlys pasakojo, kad savo priimtus sprendimus docentas keisdavo labai nenoriai. Įrengus patalpas Girionyse, darbuotojai iš Kauno į darbą buvo vežiojami instituto autobusiuku. Buvo paskirta keletas sustojimo vietų, kuriose rytais žmonės į mašiną įsėdavo, o vakare, grįžę iš darbo, išlipdavo. Instituto mokslinis sekretorius K. Bublys gyveno Šančiuose, o autobusiuko sustojimo vieta buvo Panemunėje. Nors mašina važiuodavo per Šančius, K. Bublys privalėjo į mašiną įsėsti ir vakare iš jos išlipti Panemunėje. Nors kai kurie skyrių vedėjai priekaištaudavo M. Lukinui dėl tokios tvarkos, praėjo maždaug metai, kol K. Bublį pradėjo paimti ir išleisti Šančiuose. To priežastis, matyt, buvo įsitikinimas, kad padarius išimtį vienam, gali atsirasti ir daugiau norinčių, o tai jau ardys visą sudarytą grafiką ir tvarką.

Triukšmingoj aplinkoj, kalbant, vaikščiojant žmonėms, M. Lukinas negalėjo susikaupti ir rašyti. Todėl disertaciją rašė naktimis. Vakaraus, parėjęs iš darbo, guldavo ir pamiegodavo maždaug iki 11 valandos vakaro. Tada keldavosi ir rašydavo iki 4 valandos ryto. Po vėl guldavo ir pamiegodavo, kol reikėdavo eiti į darbą.

Pasak profesoriaus Alberto Vasiliausko, M. Lukinas turėjo muzikinę klausą ir neblogą balsą. Pobūvių metu nevengdavo vienos kitos taurelės, būdavo labai linksmas, pasakodavo įvairius gyvenimo nuotykius, susijusius su ankstesne politine bei profesine veikla.

Pagrindinė docento aistra – grybavimas. Turėjo „Zaporožietį“, vadinamąjį kupriuką, su kuriuo ir vykdavo grybauti.

Už nuopelnus miškininkystei Mikalojus Lukinas ne kartą buvo apdovanotas: „Garbės ženkle ordinu“ (1950), medaliais „Už šaunų darbą“ (1961 ir 1970), „Darbo veterano“ medaliu (1976), LTSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo Garbės raštais (1966 ir 1986). 1965 m. jam suteiktas LTSR nusipelnusio miškininko garbės vardas

M. Lukinas buvo vedęs Stanislovą Jasulevičiūtę iš Kazlų Rūdos. Vaikų neturėjo.

Šaltiniai ir literatūra

1. Juknevičius P., Trebaitė K. Miškininkas ir istorikas Mikalojus Lukinas // Nevėžio krašto žmonės-2. Konferencijos, įvykusios 2008 m, spalio 4 d., pranešimų tezės / Sudarytojas ir redaktorius Petras Juknevičius. – Panevėžys. – 2008. – P.8-10.
2. Juknevičius P., Trebaitė K. Miškininkas, kurį žino ir istorikai // Tėvynė. – 2011 05 21.
3. Mikalojus Lukinas – Lietuvos ažuolynų puoselėtojas. – Girionys. – 2006.
4. Lukinas Mikalojus // Lietuvių enciklopedija. – T.36. – Boston. – 1969. – P.361.
5. Lukinas Mikalojus // Tarybų Lietuvos enciklopedija – T.2. – Vilnius.– 1986. – P.661.